

Szent Margit

*sz. Klissza (Dalmácia), 1242. †Nyulak szigete (Margitsziget), 1270. január 18.

Árpád-házi Szent Margit

Január 18.

A legismertebb Margit nevű szent nekünk magyaroknak Árpád-házi Szent Margit. IV. Béla királyunk és Laszkarisz Mária nyolcadik leánygyermekéként született.

Atyja IV. Béla király, Szent Erzsébet testvére, anyja Laszkárisz Mária bizánci hercegnő volt. Margitot még a szíve alatt hordozta édesanyja, amikor a tatárok Batu kán vezetésével, 1241-ben Wahlstattnál megsemmisítették a németek és lengyelek egyesült seregét, majd a vértől és a győzelmi mámortól megittasodva betörték Magyarországra. Béla király megkísérelte föltartóztatni őket a Sajónál, de borzalmas vereséget szenvedett, s Dalmáciába kellett menekülnie. A szülők végső szükségükben a születendő gyermeket Istennek ajánlották. És a lehetetlen megtörtént: messze Belső-Ázsiában meghalt a nagykán, s Batu a Duna-Tisza táján meghódított hatalmas területeket hátrahagyva, összegyűjtötte lovasait, és sietve távozott kelet felé, hogy le ne készen az osztozkodásról.

Béla és Mária nem vonakodott fogadalmát teljesíteni: amikor Margit hároméves lett, átadták a domonkos nővéreknek Veszprémben.

A domonkosok rendi családja, amelyben Margit felnövekedett, még csak néhány évtizede létezett. Még telítve volt az első buzgalom frissességével és töretlenségével. Amíg a prédikáló testvérek bejárták Spanyolországot, Dél-Franciaországot és Észak-Olaszországot, tanítottak, koldultak, eretnekekkel vitatkoztak, addig a Szent Domonkos szabályait követő női kolostorok a belső, misztikus jámborság őrhelyei voltak. Szűz Mária bensőséges szeretete, a szenvedő Megváltó iránti nagy odaadás, valamint a megalkuvás nélküli vezeklő szellem voltak lelkiségük jellegzetes vonásai. A vezeklés mindenekelőtt a szeretet önfeláldozó tetteiben, betegek gondozásában, bélpoklosok ápolásában nyilvánult meg.

Ebben a szellemben nőtt fel Margit. Béla király, leánya részére új kolostort építtetett a Duna egyik szigetén (Nyulak szigete, ma Margitsziget), Buda közelében. Itt tett fogadalmat Margit 1254-ben. Különböző kijelentései értésünkre adják, hogy a tizenkét éves leány tudta, mit tesz, amikor letette fogadalmát Humbert rendfőnök előtt. Isten kétszer is nagyszerű lehetőséget adott neki arra, hogy az egész világ előtt bebizonyítsa: ő teljesen szabadon és szívének teljes odaadásával szentelte magát az Úrnak.

Kétszer is lett volna rá lehetősége, hogy Rómától felmentést kérjen a fogadalma alól. Atyja ugyanis kétszer is fölkereste a kolostorban házassági ajánlattal, mindkét alkalommal biztosítva őt arról, hogy a fölmentést Róma minden bizonnyal meg fogja adni, hiszen a kilátásba helyezett házasságok igen nagy politikai előnyökkel járnának.

Az első kérő a lengyel király volt, a második Ottokár cseh király. Margit mindkettőt határozottan visszautasította. Ottokárral azonban -- atyja sürgető kérésére -- egy bemutatkozás erejéig találkozott.

A cseh király a találkozás után tudatta vele, hogy szépsége a rendi ruha ellenére is elbűvölte. Margit erre meglehetősen fölháborodással azt mondta a nővéreknek: inkább levágatja az orrát, hogysem még egyszer ilyen hűtlenségnek kitegye magát. Atyját pedig emlékeztette arra, hogy ő ajánlotta föl egykor Istennek, és a cseh királyság összes kincsével és dicsőségével együtt siralmas látvány ahhoz az országhoz képest, melyet az ég és föld Királya ajánl neki, aki az ő jegyese egyszer s mindenkorra.

Szentté avatási aktái megmaradtak, s nővér- és kortársainak, élete tanúinak sok értékes és hitelt érdemlő vallomását is tartalmazzák. Értésünkre adják, hogy Margit számára magától értetődő volt a szabályok szigorú megtartása, a kemény önsanyargatás, s a legnyomorúságosabb, utálatot gerjesztő betegek szolgálatában való hősiesség kitartás. Nagyon gyorsan és erélyesen leszoktatta nővértársait arról, hogy benne bármi módon is a királylányt tiszteljék. Egy szolgáló, akit csodával határos módon mentett meg a megfulladástól, a szentté-avatási akták szerint így tanúskodott: „Margit jó és szent volt, mindnyájunk példaképe. Alázatosabb volt, mint mi, szolgálóleányok.”

Életének alapszabálya egészen egyszerűen hangzik, de a három egyszerű tétel az evangélium egész tökéletességét magában foglalja:

Istent szeretni,
magamat megvetni,
senkit meg nem utálni, senkit meg nem ítélni.

Isten rendkívüli imameghallgatásokkal és csodákkal jutalmazta odaadását. Margit bírta a jövődőlés adományát is. Bizonyított példa, hogy atyjának II. Osztrák Frigyessel Stájerországért folytatott harcában a győzelmét előre megmondta. Nyilvánvalóan a fátyol alatt is IV. Béla odaadó leánya maradt. Nem hagyta ugyan politikai érdekből férjhez adatni magát, de az utolsó nagy Árpád-házi uralkodó messzemenő terveivel és erőfeszítéseivel szoros kapcsolatban volt. Talán ebben a kapcsolatban és közös felelősségben látta életének igazi értelmét. Az elhivatottság olyan vezeklő életre ösztökélte, ami ma nekünk szinte öngyilkosságnak tűnik. Egykor Istennek ajándékozták, mivel atyja azt hitte, hogy ez által, Magyarország megszabadul a tatároktól. Amikor Margit elég idős volt ahhoz, hogy önmaga felől szabadon döntsön, megerősítette ezt a följajánlást. Remélte, hogy Isten elfogadja őt, mint elfogadta valamikor Krisztus áldozatát, akinek haláláról ezt mondja az Írás: jobb, ha egy ember hal meg, mint hogy az egész nép elveszen.

Huszonnyolc éves korában halt meg, szeretettől és vezekléstől elemésztve. Halála óráját derűs arccal előre közölte a nővérekkel. Boldoggá-avatási perét sohasem fejezték be, de tiszteletét 1789-ben hivatalosan is engedélyezték. II. Piusz pápa 1943-ban avatta szentté.

Emlékezetét őrzi a Szent Margit-legenda, középkori prózai nyelvemlékeink e becses példánya. Szent Margit életéről a szentté avatási vallatások jegyzőkönyve alapján Margit rendfőnöke és gyóntatója, Marcellus készítette el az első latin nyelvű legendát, nem sokkal 1270 után. Ennek nyomán az *1300-as évek elején* készült el az első magyar nyelvű szöveg, amelyet a 15. század első évtizedeiben történt lemásoláskor részben módosítottak, majd erről készültek még további kópiák. Ezek közül az egyiket mintegy **1510** körül első, nevét lejegyző kódexmásoló apácánk, *Ráskay Lea* domonkosrendi szerzetesnővér készítette.

Ugyancsak Szent Margit irodalomtörténeti igényű emlékezetét őrzi a XX. századi alkotások egyik legbecsesebbje, Gárdonyi Géza 1908-ban megjelent regénye, „Az Isten rabjai”.

A Ráskay Lea domonkos apáca másolatában ránk maradt legenda egy 1510 körüli kódexéből közlünk néhány részletet:

„Mert eloszlott vala néminemű malaszt az ő orcájában és néminemű malasztos, megért erkölcs az ő tekintetében, úgy, hogy sem kemény beszédekkel, sem lágy beszédekkel nem láttatnék megváltoztatni... Gerjedez vala ez nemes szent szűz az isteni szerelemnek tüzével, és meggyulladván, imádkozék vala szüntelen, olyha minden közbevetés nélkül, úgy, hogy napnak első idejétől fogva az konventnek ebédének ideiglen szünetlen imádságban marad vala meg.

És mennyével felülmúl vala mindeneket nemességgel, annyéval inkább erőlködik vala magát megalázni ez nemességes szent szűz, magyar királynak nemes leánya. Hetet tart vala az konyhán, főz vala az szororoknak, fazekat mos vala, tálakat mos vala, az halakat megfaragja (lepikkelyezi) nagy hidegségnek idején, úgyhogy az nagy jeges víznek hidegségétől ez gyenge szűznek az ő kezének bőre meghasadoz vala és a vér kijő vala az ő kezéből, és némikoron bekötik vala az ő kezét az ő nagy fájdalomáért. Az konyhát megsepri, fárd hord vala hátán, vizet merét vala és ő maga az konyhára viszi vala.

Éjjel fölkel és úgy hallgatja vala, ha valamely szoror nyög, és hozzámegyen, megkérdezi. Némelyeknek bort hevít, némelyeknek ruhát melegít, és odateszi, hol az betegnek fájdalma vala. Ha kedég valamely az szororok közül meghal vala, tehát ez szent szűz mindaddig el nem megyen az meghalt szorornak testétől, mígnem eltemettetik vala. Hanem az holttestnél imádkozik, és oly igen nagyon siratja, nagyobbban hogynem mintha őneki testi atyjafia volt volna.

Esmég ez szent szűz vala mindenben szegénységnek szeretője és megtartója és igen szeret élni vala szegénységben. Őneki ruhája, kápája vala igen ő és megszakadozott, és foltos vala. És némikoron ez szent szűz az sárból veszen ki posztódarabokat, és azzal foltozza vala meg köntösét, kápáját.

Ez szent szűz eszében forgatja vala gyakorta és néha egyebekkel is beszél vala az ő nemzetének, eleinek életüket és életöknek szentségét. Azaz: Szent István királynak életit... Szent Imre hercegnek is ő életit... Szent László királynak életit... Szent Erzsébet asszonynak, az ő szerelmes néniének szentséges életit... Ilyenféle gondolatokban és szólásokban foglalja vala magát ez szent szűz, és nagy magas fohászkodásokat vonson vala az ő szívének belső részéből, és kéré vala ez szenteknek esedezésüket, hogy az ő érdemüknek miatta és az isteni ajándoknak, malasztanak miatta érdemlene lenni az ő nyomuknak és érdemöknek követője.

Mikoron az ő nagy keserűségét látnák szororok, olyha őrajta könyörülvén, úgymondnak vala őneki:

-- Mi tenéked benne? Mit gondolsz vele? Mire hogy minden történetért te tennen magadat gyötröd?

Tehát ez szentséges szűz Szent Margit asszony az ő szívének mélységéből vonsván nagy fohászkodást, ezenképpen felele:

-- Az anyaszentegyház, minden hív kereszténynek anyja az ő drágalátos tagiban metéltetik és igen keményen gyötretik. És ti azt mondjátok énnekem: Mi tenéked benne? Nemde nem ő szült-e keresztvíznek miatta újonnan engemet, ti veletek öszve?! Nemde az ő leányai közül való vagyok-e én? Bizonyyal az vagyok!

Mikoron jutott vala ez szentséges szűz az ő betegségének tizenharmad napjára, egy szombat napon... meggyullada ez méltóságos szűz az mennyei jegyesnek szerelmében: kit kíván vala, kit szolgál vala, kit mindeneknek felette szeret vala, kinek szerelméért mind atyját, anyját és ez világi országnak birodalmát elhagyta vala. Az ő ártatlan lelkét, szentséges, méltóságos lelkét ajánlván az ő Teremtőjének, az ő édességes, kívánatos jegyesének, elnyugovék az Úrban."

Ady Endre: Szent Margit legendája

Vallott nekem a Nyulak-szigete
Regék halk éjén. Íme a titok:
Királyi atyja klastromba veté
Legendák szűzét, fehér Margitot.

Álom-leány volt: egy fojtott sikoly.
Ájulva hullt egy durva szó miatt.
S robogtak a királyi udvaron
Hajrázó, vad, bozontos férfiak.

Nyugatról várt sokáig valakit.
Nem vad bajszú, lármás, mokány nagyúr,
Dalos, törékeny, halk fiu legyen,
Asszonyos, kósza, könnyes trubadúr.

Már régen várt s megbénult a szíve.
Zúgott a vár, prüszkölő, kún lovak
Hátán érkeztek hetyke magyarok.
Ő nem jött: egy csöndes álom-lovag.

Ő nem járt a Duna táján soha,
Egy halk dalú és halk csókú legény.
És Jézusnak áldozták Margitot,
Ki ott halt meg a Nyulak-szigetén.

Szent Margit legendája

Bár legendáját az egyház igényeinek megfelelően alaposan kiszínezték és vallási buzgóságból sok csodával, és hihetetlen eseménnyel feldíszítették, mégis érdemes vele megismerkedni. Ha összevetjük korabeli fennmaradt történelmi dokumentumokkal és megpróbáljuk benne a valóság morzsáit megtalálni, akkor is egy hihetetlenül eseménydús és jelentőségteljes élet eseményei bontakoznak ki belőle.

Legendájának eredetéről a következőket tudjuk:

Első változatát Margit halála után 6-7 évvel kezdi megírni valószínűleg Marcellus a domonkosrend főnöke, Margit gyóntatója. Ezt később kiegészítik a szentté-avatási „nyomozás” eredményeivel. Tovább módosítják a XIV. század első harmadában. Ezt főként a kolostorokban forgatták az apácák, úgy íródott, hogy nekik nyújtson eszményképet az önfeláldozó életben. A ma ismert változatot illetve a Szent Margit verses zsolozsmát Ráskai Lea domonkosrendi szerzetesnő XVI. századi kódexmásolatából ismerjük. Ő is több javítást, módosítást végez az eredeti szövegen 1510 táján.

Margit legendájában többek közt olvasható, hogy 1246-ban, anyja kérdésére előre megmondta, hogy apja és mely más vitézek térnek vissza élve a II. Frigyes osztrák herceggel folytatott csatából, és azt is, hogy az ellenséges herceg elesik.

Hároméves kora után IV. Béla fogadalmához híven kolostorba küldi, és apácák nevelésére bízta. Veszprémi Szent Katalinról elnevezett kolostorba helyezik el szülei, ahol bizony kettős hatások érik. Anyja, Laszkarisz Mária utasítására Olympiades asszony a kolostor fejedelemasszonya egyházhoz hűséges, engedelmes katolikus leányt igyekszik nevelni belőle. (Olympiades asszonyról annyit tudni, hogy valószínű Aba nemzetségbeli leszármazott, a tatárjáráskor elhunyt Bodomérei Tamás ispán özvegye, és valószínű férje halála után, 24 évesen vonult kolostorba, ahová magával vitte Erzsébet nevű leányát, ki hétesztendősen öltözött be a szerzetesi ruhába)

Szent Margit legendájában olvashatjuk Olimpiades asszonyról: "E szoror Olimpiadis asszony vala Szent Margit asszonymak dajkája, nevelője és mestere. Mind holtáig sem akará Szent Margit asszony, hogy ő mesterének félelme alól kikelne, nem azért, hogy őbenne a gonosz erkölcsöket megfeddené, de hogy a tökéletes alázatosságot el ne vesztené. Gyakorta ez Olimpiadis asszony megfeddi vala Szent Margit asszonyt nagy kemény beszéddel, akkoron, mikoron az isteni szolgálatban felette való mértéket elmúlat vala."

Apja azonban nem véletlenül választotta ezt a helyet. Azon túl, hogy Veszprém királynői város, itt él a később boldoggá avatott, Magyarországon azonban szentként tisztelt Ilona. Talán neve sem véletlen, lelkületét Jézus Urunk szeretete még az ősi, magyar módon járja át, ugyanakkor már életében legendává vált, rendszeres csodatételei miatt.

A veszprémi kolostorban tehát a kis Margit Szent Ilona felügyelete mellett nevelkedhetett, aki nagyban támogatta, bátorította abban, hogy kitartsa saját

lelkisége, képességei, a saját maga valóságának érzékelt égi kapcsolata mellett, Olimpiades asszony és azon nővérek, feljebbvalók ellenében is, akik mindezt kiirtani igyekeztek belőle.

Tíz éves, amikor elkészül apja által építtetett kolostor a Nyulak szigetén, és több rendtársával együtt odaköltöztetik. Magyar királylány lesz belőle. Nagyon korán megéri felelősségét hazájáért, nemzetéért. Különös érdeklődést mutat hazája és családja történelme iránt. Ő ismeri a legjobban szent életű őseinek életét. Tiszta fejjel látja anyja egyéniségét és céljait. Látja, hogy a magyar királyság ellen, nyugat és kelet mellett, a katolikus és a pápai hatalomért dolgozik. Leánytestvéreit mind külföldre adja férjhez apja, így szolgálva az ország politikai érdekeit. Laszkarisz Mária hatására őt is erre akarja felhasználni apja, de Margit látja a helyzetet és tudja, reá itthon van szükség. Két királyi kérőt is határozottan visszautasít, apja nem kis bánatára. De ő itthon él, és rendületlenül tanul, tanít, gyógyít, és követi saját sorsa útját.

Laszkarisz Mária nem tudja elfogadni István kun származású feleségét, valamint nem érti a magyar Árpádházi jog jussal kapcsolatos intézményét. István ugyanis elsőszülöttként nagykorúságától fogva jogosult kikérni a jussát. Ezt meg is teszi, amit IV. Béla meg is adna, de felesége, fia ellen tüzeli az apát. Olyan vitát szít, mely fegyveres összecsapáshoz vezet, megosztja a magyar nemességet.

Szent Margit közvetít közöttük, csitítja bátyját, érvel apjának. Döntő szerepe van abban, hogy amikor a hadiszereplése úgy hozza, hogy István teljesen megsemmisíthetné apja csapatait és elfoglalhatná Budát, akkor megszólal benne a nemes vér, nem lép tovább, hanem megelégszik jogos örökségével. 1262-ben megkötik a pozsonyi békét, melyben felosztják egymás között az országot. Megegyeznek, hogy hetvenkét vármegyéből huszonkilenc illeti Istvánt, továbbá egyik fél sem csábítja el a másik fél híveit. Ezt követően útjaik szétváltak, tudatuk alatt szándékosan kerülték egymást. Margit és István két valódi testvér. Minden ármánykodás ellenére összetartanak és szeretik egymást. Margit nem egy egyszerű, dinasztikus célok érdekében felhasználható női utód, de politikai tényező. Többek közt Laszkarisz Mária hatására 1264-ben és 65-ben ismét hadban áll apja és fia. Margitnak 1266-ban újra sikerül elérnie, hogy apa és fia találkozzanak a Nyulak szigeti kolostorban.

Ráveszi Istvánt, hogy kérje atya megbocsátását és Bélát, hogy fiaként megölelje Istvánt. Újra békét kötnek. Elérte, hogy újra szeretet legyen apa és fia között. Így IV. Béla haláláig István hivatalosan Isten és a Király kegyelméből uralkodott a saját országrészén ezért az ország jogi egysége megmaradhatott, béke lett az országban. Ez az ország sorsát megfordító cselekedet volt Szent Margittól, hatásában ez talán nagyobb tett az ország érdekében, mint bármelyik csodája.

Az önfegyelmelés és keresztény szeretet példaképe volt. A böjt, a felebaráti szeretet gyakorlása, teljes Istennek adottság, a legalacsonyabb szolgálai munka,

hősies vezeklés és a családi béke munkálása jellemezte életét. Élete végén még egy megrázkódtatás várt rá. Apja mindig is neheztelt rá, amiért nem volt hajlandó férjhez menni.

Napjait munkában, éjszakáit imádságban töltötte. A betegápolás, a kemény munka és önmegtágadás, a rideg kolostori élet, valamint a politikai csatározások, a családi tragédiák legyengítették, súlyos beteg lett. Tizenkét napi szenvedés után 1271. január 18-án halt meg.

Szeretett bátyja V. István még két évig uralkodik.

A korabeli és későbbi nyugati kultúra nem ismerte és nem értette azt a higiénit, azt a tiszta, rendszerető életet. Ami igaz mindebből: Szent Margit csodás nőként öltött testet. Nemes, kultúrált, intelligens. Nagyban hozzájárul az ország fejlődéséhez. Legfőbb feladata a béke megteremtése és megvédése.

Életében legendává vált az egyszerű emberek szemében is. Jóságába, tudásába, szeretetébe vetett hit hatására életében sokakat meggyógyít, halála után sírjához tömegek zarándokolnak.

Minden bizonnyal Margit valóban mélyen hitt küldetésében, Isten számára rendelt szolgálatában. Fontosabb lehetett számára az ország érdekeinek szolgálata, mint személyes kényelme, fényűzése. Korában már kialakult női eszményképpé vált a katolikus egyház által uralt területeken az aszkéta szent alakja. A kolostorban nyilván alkalmazkodott ehhez az életfelfogáshoz. Céljainak megvalósítása érdekében ezt felvállalta, majd halála után ezt erősen túlozva, kiszínezve adhatták tovább.

Annál is inkább így lehetett ez, mert a szentté avatási perét megelőző vizsgálatban főként a köznép, az egyszerű emberek tanúvallomásaira tudtak csak építeni. A Rómából kiküldött vizsgálóbizottságoknak mind feltűnt, hogy a magasabb rangú egyházi tisztviselők teljes közönnyel viseltettek Margit szentté-avatásával kapcsolatban. Margitot gyakran látogatták tanácsért, gyógyulást keresve az országgló és egyéb nemesi családok hölgytagjai. Nézetei rajtuk keresztül eljutottak az ország minden részébe. Ez az oka, hogy szentté-avatási peréhez egyszerű emberek, elszegényedett nemesek tömegesen jöttek el, míg a vezető réteg tüntetőleg távol tartotta magát. Szakoly váci dékán-kanonok volt az egyetlen magasabb egyházi méltóság a sok kihallgatott tanú mellett. Boldoggá avatási perét sohasem fejezték be, de tiszteletét 1789-ben hivatalosan is engedélyezték. 1943-ban avatták szentté.

Árpád-házi Szent Margit ábrázolások

Árpád-házi Szent Margit legismertebb kódexbeli ábrázolása

- Születése** [1242. január 27., Klissza, Magyar Királyság](#)
- Halála** [1270. január 18.^{\[1\]}, Margit-sziget, Magyar Királyság](#) (27 évesen)
- Szentté avatása** [1943. november 19.](#)
Szentté avatta: [XII. Pius pápa](#)
- Ünnepnapja** [január 18.](#)
- Jelképei** [liliom](#)

Vezeklőve az [esztergomi Főszékesegyházi Kincstárban](#)

Ereklyéje a Főszékesegyházi Kincstárban

Szent Margit sírhelye a róla elnevezett Margitszigeten

